

Resum del Marc d'Innovació Pedagògica a Catalunya

Context i Introducció

Catalunya posseeix una trajectòria històrica important en renovació pedagògica que s'inicia a finals del segle XIX com a resposta a la crisi econòmica i social d'aquella època. Aquest gen de transformació educativa s'ha mantingut present al llarg del temps, adaptant-se als canvis socials, econòmics, tecnològics i científics de cada moment.

Actualment, el sistema educatiu català s'enfronta a una societat dinàmica, complexa i globalitzada on la gestió del coneixement esdevé essencial. La Llei d'Educació de Catalunya i la Llei de Formació i Qualificació Professionals estableixen el marc normatiu per aquesta transformació necessària, incorporant elements com l'autonomia dels centres, el lideratge pedagògic, la innovació i l'avaluació.

Concepte d'Innovació Pedagògica

Segons l'Ordre ENS/303/2015, la innovació pedagògica es defineix com "un procés planificat de canvi i renovació que es fonamenta en la recerca, que respon a l'evolució social, que condueix a obtenir una millora en la qualitat del sistema educatiu i que pot ser transferible a la resta de centres educatius".

Aquesta definició integra sis elements essencials:

- 1. Procés planificat:** Parteix de l'anàlisi d'una realitat educativa que es vol millorar, fixa objectius assumibles, experimenta propostes i les avalua en relació amb el punt de partida.
- 2. Recerca:** El procés ha d'estar fonamentat en la recerca científica, exemples d'altres experiències i publicacions relacionades amb els objectius de millora.
- 3. Canvi i renovació:** El canvi ha de ser sostenible en el temps i incorporar-se a la cultura col·lectiva del centre.
- 4. Evolució social:** Té en compte la complexitat de la realitat, s'adapta al canvi constant i respon a les necessitats socials i d'aprenentatge del moment.
- 5. Transferible:** Implica la difusió de materials rigorosos, l'intercanvi de coneixements concrets i la documentació del procés.

6. Millora de qualitat: L'objectiu últim és garantir l'equitat i l'èxit educatiu de tots els alumnes, potenciant les seves capacitats des d'una visió humanista.

Àmbits de la Innovació

La innovació pedagògica s'estructura en tres àmbits d'actuació:

Àmbit 1: Metodologies i recursos per a la millora de l'ensenyament i aprenentatge

Aquest àmbit se centra en pràctiques que situen l'alumne com a actor principal del seu aprenentatge i el professor com a guia del procés. Inclou metodologies d'aprenentatge integradores, vivencials i experimentals que fomenten el treball col·laboratiu i cooperatiu, la creativitat, l'esperit crític i l'educació emocional. L'avaluació esdevé una vàlvula reguladora del procés, orientada cap a metodologies més actives i participatives.

Àmbit 2: Organització i gestió educativa

Aquest àmbit promou un lideratge distribuït que doni veu i comprometi tots els agents educatius, reconegui les bones pràctiques i fomenti la motivació professional. Els centres eficaços combinen reunions organitzatives amb pedagògiques, planifiquen temps i espais educatius, i apliquen una gestió i organització curricular flexible que permet diferents estratègies d'aprenentatge.

Àmbit 3: Relació i cooperació amb la comunitat educativa i l'entorn

La innovació orientada a l'èxit escolar requereix la participació i implicació de tots els agents de la comunitat educativa: escola, família i entorn. Es tracta d'establir col·laboracions amb entitats culturals, l'administració local i el món empresarial per connectar aprenentatges formals, no formals i informals.

Modalitats d'Innovació

El Marc estableix tres modalitats d'innovació pedagògica:

Pràctiques educatives de referència: Iniciatives del professorat vinculades al projecte educatiu del centre que evidencien millora educativa, així com materials i recursos elaborats pel professorat que aportin millores per a l'aprenentatge.

Projectes d'innovació pedagògica: Iniciatives d'un centre o grup de centres que formen part explícita del projecte educatiu, responen a objectius de millora prèviament fixats i aporten

evidències del canvi produït en les competències dels alumnes o en l'organització i gestió.

Programes d'innovació: Plans d'acció que el Departament d'Ensenyament prioritza i impulsa per millorar els resultats del sistema educatiu adequant-lo al canvi i a l'evolució social. Durant el curs 2015-2016 es van reconèixer més de 1.200 centres participants en diferents programes, certificant més de 11.000 docents.

Requisits i Criteris de Reconeixement

Per al reconeixement de la innovació pedagògica, s'han establert requisits i criteris basats en vuit dimensions essencials:

- **Diagnòstic:** Partir d'un repte o necessitat de canvi
- **Rellevància:** Basar-se en prioritats de centre o sistema
- **Participació:** Fomentar el compromís dels agents educatius
- **Planificació:** Preveure objectius, actuacions, recursos i temps
- **Treball en equip:** Fomentar la pràctica reflexiva i cooperativa
- **Avaluació:** Mesurar i valorar procés i resultats
- **Sostenibilitat:** Consolidar i sistematitzar millores
- **Transferència:** Difondre i transferir pràctiques de referència

Avaluació de la Innovació

L'avaluació és fonamental per prendre decisions sobre els programes i projectes d'innovació. Els processos d'avaluació inclouen tres etapes: avaluació del disseny, de la implementació i dels efectes. Els projectes han d'incorporar indicadors de procés, de producte i de resultats o impacte.

La Inspecció d'Educació col·labora en el disseny dels processos d'avaluació i realitza l'avaluació dels projectes, relacionant-la amb altres elements com els indicadors del Projecte Educatiu del Centre i el Sistema d'Indicadors de Centre.

Els Centres i la Innovació

Per assolir els objectius de millora, els centres han de gestionar eficaçment quatre elements clau:

1. Comunitat educativa: Inclou alumnes, famílies, professorat, professionals educatius, administració i entitats socials. Cal fomentar la implicació i motivació de l'equip docent, crear un bon clima emocional, promoure el consens i la reflexió crítica, i establir un lideratge distribuït.

2. Lideratge: S'entén com la facultat de motivar i guiar un grup per aconseguir objectius. El lideratge ha de transmetre el sentit d'urgència del canvi, establir complicitats, desenvolupar una visió compartida, reduir obstacles i impulsar constantment l'equip.

3. Estructura organitzativa: Ha d'assegurar objectius compartits, compromís de les persones i coordinació planificada. Els centres han de planificar sessions d'intercanvi pedagògic amb objectius concrets, facilitar la integració de nous membres, gestionar eficaçment el temps i recollir evidències per avaluar resultats i processos.

4. Cultura de centre: Conjunt d'elements i regles que conformen la identitat del centre, incloent valors, actituds, creences, normes i costums. Els centres amb cultura innovadora tenen convicció que tots els infants poden aprendre, vocació d'acollida i inclusió, impliquen les famílies, conceben el centre com espai d'aprenentatge per a tothom i estan oberts al món i a noves idees.

Com Innovar?

El document proposa un procés gradual d'innovació en diverses fases:

Primera fase - Anàlisi de la realitat: Liderat per un equip impulsor que realitza una diagnosi detallada del centre per identificar necessitats, reptes o problemes a millorar, establint una escala de prioritats.

Segona fase - Disseny del pla d'acció: Elaboració d'un pla amb objectius SMART (específics, mesurables, assolibles, realistes i temporitzats), estratègies per assolir-los, recursos necessaris i distribució temporal.

Tercera fase - Implementació: Posada en pràctica del pla segons la temporització establerta, assignant accions i responsabilitats concretes, revisant constantment la disponibilitat de recursos i recollint evidències segons els indicadors establerts.

Quarta fase - Avaluació: Avaluació del disseny, implementació i efectes del projecte, amb una revisió continuada del desenvolupament i implementació de les accions. És fonamental mantenir una actitud d'autoanàlisi i reflexió sobre la pròpia acció durant tot el procés.

Difusió i Transferència

La comunicació és essencial en qualsevol procés de canvi i s'estructura en tres categories:

Comunicació interna: Entre l'equip impulsor, professorat, alumnat i famílies. Ha de ser clara, oberta i transparent per potenciar els processos d'innovació i consolidar el capital social dels centres.

Comunicació externa: Entre el centre i l'exterior, utilitzant diferents plataformes per difondre projectes, processos i resultats. Inclou la participació en grups de treball, xarxes de centres, xarxes socials i medis de comunicació locals.

Transferència global: Articulada entre el centre i el Departament d'Ensenyament per estendre els processos d'innovació avaluats i reconeguts a la resta del sistema educatiu.

La transferència és crucial per garantir l'eficiència dels processos d'innovació. El Departament d'Ensenyament ha de dissenyar un sistema de gestió de la informació que possibiliti aquesta transferència, especialment cap a centres amb inquietuds o necessitats similars. El procés de transferència ha de servir per prevenir la segregació escolar i garantir un accés equitatiu a l'educació de qualitat per a tots els infants i joves.

Funcions de l'Administració Educativa

El Departament d'Ensenyament assumeix sis funcions principals en relació amb la innovació pedagògica:

- Facilitar la innovació als centres
- Detectar i reconèixer la innovació
- Donar suport i acompanyar els centres en processos d'innovació
- Avaluar la innovació pedagògica
- Difondre i transferir les innovacions contrastades
- Liderar i impulsar la innovació en àmbits i contextos específics

Aquest Marc d'Innovació Pedagògica representa un compromís compartit entre l'administració i la comunitat educativa per construir un sistema educatiu just, equitatiu i de qualitat, adaptado als reptes del segle XXI i orientat a l'èxit educatiu de tot l'alumnat.